

ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ ДИСКРЕЦІЙНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ СУДУ

Дуб Вікторія Михайлівна

студентка 3 курсу

факультету цивільної та господарської юстиції

Національного університету «Одеська юридична академія»

м. Одеса, Україна

Загально прийнято позначати суб'єктивний вибір, який робить суддя, здійснюючи правосуддя, поняттям суддівського розсуду [1, с. 2]. Разом з тим у наукових дослідженнях також використовується таке поняття як «дискреційні повноваження судді». Щодо змісту та співвідношення зазначених категорій склались різні підходи від їх ототожнення до протиставлення.

Для того, щоб розкрити сутність дискреційних повноважень необхідно проаналізувати визначення категорій «дискреція» на рівні нормативно-правових актів та у наукових дослідженнях.

Поняття «дискреція» є словом французького походження, вперше використане у 1705 році [2]. З англійської мови «discreation» перекладається як розсуд, розсудливість, свобода дій [3], з французької мови «discretionnaire» має значення дискреційний або той, що залежить від власного розсуду, з німецькою «discretion» , з латинської «discretio» - розсудливість, на власний розсуд [4]. Етимологічним походженням можна зазначити їх однакове значення, тому у літературі часто зустрічається ототожнення понять «дискреція» та «розсуд».

Вперше на національному рівні визначення «дискреційних повноважень» було закріплено у постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Методології проведення антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів» від 08.12.2009 № 1346 (втратила чинність 11.11.2011), дискреційні повноваження – сукупність прав і обов'язків державних органів, їх посадових та службових осіб, що дають можливість на власний розсуд визначити повністю або частково зміст рішення або вибрати один з кількох варіантів прийняття рішень, передбачених проектом акта [5].

Більш широко поняття дискреційних повноважень визначено у пункті 1.6 Методології проведення антикорупційної експертизи, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 24 квітня 2017 року № 1395/5, відповідно до якого – це сукупність прав та обов'язків органів державної влади та місцевого самоврядування, осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого

самоврядування, що надають можливість на власний розсуд визначити повністю або частково вид і зміст управлінського рішення, яке приймається, або можливість вибору на власний розсуд одного з декількох варіантів управлінських рішень, передбачених нормативно-правовим актом, проектом нормативно-правового акта. Слід звернути увагу, що у визначенні можливість вибору визначається не лише на підставі діючого законодавства, а й проекту нормативно-правового акту, що на нашу думку є доволі дискусійним.

Поняття «дискреційні повноваження» міститься також в Законі України «Про адміністративну процедуру» у пункті 7 частини 1 статті 2, відповідно до якого - це повноваження, надане адміністративному органу законом, обирати один із можливих варіантів рішення відповідно до закону та мети, з якою таке повноваження надано.

Додаток до Рекомендації № Р(80)2 Комітету Міністрів Ради Європи визначає поняття дискреційного повноваження – повноваження, що його адміністративний орган влади, приймаючи рішення, може здійснювати з певною свободою розсуду. Це означає, що орган має можливість вибрати з кількох юридично дозволених рішень.

У вітчизняній науковій літературі має сформовано різні підходи щодо сутності «дискреційних повноважень». Крім того, автори надають визначення поняття «дискреційні повноваження» залежно від органу, де дискреційні повноваження застосовуються. Щодо «дискреційних повноважень суду» більшість авторів у своїх працях іменують їх «суддівським розсудом» або «судовим розсудом», ототожнюючи дані поняття, аргументуючи, що дискреційні повноваження ототожнюються із розсудом. У зв'язку з цим, більшість дослідників, говорячи про дискреційні повноваження суду, схиляються до ототожнення цього поняття із поняттям «суддівський розсуд» [9, с. 10]. Інші автори навпаки вважають це твердження помилковим. Наприклад, Іванюк В.І. зазначає, що поняття «дискреційні повноваження» містить у собі як об'єктивну, так і суб'єктивну складову. Об'єктивною складовою цього явища є наявність закріпленого в законі положення про можливість у цьому конкретному випадку застосувати одне з альтернативних рішень суддею під час вирішення справи. А суддівський розсуд, будучи суб'єктивною складовою дискреційних повноважень суддів, являє собою явище не просто суб'єктивне, а таке, що пов'язане з особистістю судді, його правовою культурою і правосвідомістю, кваліфікацією й соціальною позицією. Адже саме від особистих якостей судді як людини та його розуміння ваги своїх рішень для долі певної особи залежать об'єктивність і виваженість прийнятих ним рішень [10, с. 161].

Анісімов О.В. надає авторське визначення судової дискреції, а саме це є інтелектуально-вольова діяльність суду щодо вибору оптимального

рішення (варіанту) із наявних правових альтернатив, під час розгляду та вирішення судової справи [11, с. 80].

Судова дискреція (суддівський розсуд) – це вид правозастосовної діяльності, який передбачає надання для суду у випадках, передбачених правовими нормами, повноважень з вибору рішення у межах, встановлених законом, виходячи із принципів права та конкретних обставин справи з метою винесення законного, справедливого та обґрунтованого рішення [12].

Ознаки дискреційних повноважень судді встановив Білостоцький О. В. такі як: варіативність (поліваріативність), оптимальність, екологічність, індивідуальність (індивідуалізація) та судова активність [13, с. 28].

Також Білостоцький О. В. вперше визначив функції дискреційних повноважень судді такі як: стабілізуюча функція; регулятивна функція; функція персоналізації; інтегративна функція; інформаційна (комунікативна) функція; забезпечувальна функція; субсидіарна функція; функція ефективності розгляду справи; сигнальна [12].

Здійснивши аналіз законодавства та наукової літератури, можемо зробити висновок, що поняття дискреційних повноважень суду – це інтелектуально-вольова діяльність суду, яка здійснює вибір між декількома допустими рішеннями. Тема дискреційних повноважень суду виявляється особливо важливою та актуальною на сьогодні, адже залишається багато дискусійних та невизначених з цієї теми питань, які потребують подальшого дослідження та нового осмислення.

Література:

1. Мірошніченко А. Суддівський розсуд, судова помилка та суддівське свавілля: погляд через призму юридичної відповідальності суддів. К.: Юрінком Інтер, 2020. 59 с.

2. Губська О. Дискреція та її межі: що говорить про це національне та міжнародне законодавство URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/1050270/>

3. Електронний словник: <https://vocabulary.com.ua/vocabulary/discretion>

4. Електронний словник: <https://www.deepl.com/uk/translator#fr/uk/discretionnaire>

5. Методології проведення антикорупційної експертизи проєктів нормативно-правових актів: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 08.12.2009 № 1346 (втратила чинність). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1346-2009-%D0%BF#Text>

6. Методологія проведення антикорупційної експертизи: Затв. Наказом Міністерства юстиції України від 24.04.2017 № 1395/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1395323-17#Text>

7. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17.02.2022 № URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text>

8. Рекомендація № R (80) 2 Комітету Міністрів Ради Європи стосовно здійснення адміністративними органами дискреційних повноважень Додаток до Рекомендації № R(80)2 Комітету Міністрів Ради Європи від 11.03.1980

9. Жильцов О.Л. Поняття і підстави судової дискреції (суддівського розсуду). *Юридичний бюлетень*. Вип. 4. 2017. С. 8-17.

10. Іванюк В.І. Дискреційні повноваження судді як одна із детермінант корупції судової гілки влади. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2015. Вис. 3(9). С. 160-163.

11. Анісімов О.В. Конституційні засади судової дискреції як гарантії самоостійності та ефективності судової влади: дис. ...доктора філософії 081 Право Ужгород, 2021. 231 с.

12. Білостоцький О.В. Дискреційні повноваження судді: проблеми теорії та практики: дис. ...доктора філософії 081 Право Одеса, 2023. 240 с.

13. Білостоцький О.В. Ознаки (характерні риси) дискреційних повноважень судді. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. Вип. 5 С. 26-29.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-452-1-120>

ЕКСПЕРТИЗА НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ АБО ПРЕКУРСОРІВ

Галай Антон Юрійович

аспірант

Одеський державний університет внутрішніх справ

м. Одеса, Україна

ORCID ID: 0009-0005-5170-6497

Судова експертиза – це дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду [3].